

Boekbespreking – Een nieuwe vertaling van het Hooglied

Anneke de Vries

Hooglied. Hebreeuwse tekst en Nederlandse vertaling. Haarlem: Nederlands Bijbelgenootschap / Katholieke Bijbelstichting; Amsterdam: Societas Hebraica Amstelodamensis, 1998. ISBN 90 6126 074 4; 47 pp.; prijs: f 19,50.

Deze vertaling is van de hand van Hanna Blok, Leo van den Boogaard, Peter Booij, Bert Dicou en F. J. Hoogewoud en maakt in zekere zin deel uit van de serie *Een vertaling om voor te lezen*. Net als bij de andere bijbelboeken uit die serie (Micha, Richteren en Amos) is voor deze vertaling de vertaalmethode van Buber en Rosenzweig leidraad geweest. Een verschil met de andere delen is dat in dit deel op de linkerpagina steeds de Hebreeuwse tekst afgedrukt staat en op de rechterpagina de Nederlandse vertaling. Het kleine boekje (het telt slechts 47 pagina's) is prachtig vormgegeven, zowel wat het omslag betreft als wat betreft de papierkeuze en de lay-out. Mijn algemene indruk van de vertaling is positief: het Hebreeuws is nauwkeurig vertaald, en over het algemeen is er sprake van goed Nederlands taalgebruik (maar wat is een 'schaapsbad', in 4:2 en 6:6?). Prettig is, dat er kopjes aan de tekst zijn toegevoegd om duidelijk te maken wie waar aan het woord is ('zij', 'hij' en 'koor').

In het Woord vooraf zeggen de vertalers dat zij de vertaalmethode van Buber en Rosenzweig als leidraad bij hun werk hebben gebruikt, maar helaas laten zij na te vermelden welke 'stilistische middelen' volgens hen in die methode nu zo belangrijk zijn, afgezien van woordherhaling (p. 6). Wat betreft die woordherhaling:

die is inderdaad in de vertaling ook aan te treffen. Soms wordt een woordherhaling gesuggereerd waar deze in het Hebreeuws niet optreedt, zoals in 4:4, waar in de vertaling eerst sprake is van ‘schilden’ en vervolgens van ‘ronde schilden’, terwijl de brontekst vormen gebruikt van מגן *respectievelijk שלט*. Ook is er tweemaal sprake van ‘baren’, waar de Hebreeuwse tekst verschillende werkwoorden heeft: in 3:4 הרה *en* in 8:5 ילד. Verder treffen we een enkele keer een onnodige Hebreeuwse woordvolgorde in de vertaling aan, bijvoorbeeld in 3:3 en 5:7, waar staat: ‘Mij vonden de wachters, die rondgingen door de stad’, voor מצאני השמרים *הסבבים בעיר*. Hier zou de normale volgorde ‘de wachters vonden mij ...’ mijns inziens goed voldoen. Een ander kenmerk van idiolect vertalen lijkt mij het behoud van woordspel. Ook hiervan kan men mooie voorbeelden aantreffen, bijvoorbeeld in 8:6, waar het Hebreeuws luidt קשה כשאול קנאה *en* de vertaling: ‘hard als de onderwereld [is] de hartstocht’.

Verbazend is daarentegen de vreemde distributie van enkel- en meervoudsvormen. In 2:7 en op andere plaatsen worden meerdere personen aangesproken met een enkelvoudig persoonlijk voornaamwoord: ‘Ik bezweer je, dochters van Jeruzalem ...’, terwijl het Hebreeuws hier spreekt van אתכם. En het enkelvoudige ‘Verkwik mij met rozijnenkoeken, verfris mij met appels’ in 2:5 is niet alleen een onjuiste weergave van de Hebreeuwse meervoudsvormen סמכוני *en* רפדוני, maar suggereert ook dat de vrouw zich hier tot de man richt, terwijl het Hebreeuws suggereert dat zij zich richt tot de dochters van Jeruzalem (2:7).

Een ander punt dat men noemt in het Woord vooraf is het poëtische karakter van de brontekst. De vertalers hebben geprobeerd ‘zoveel mogelijk te behouden van de compactheid en het vrije gebruik van taal en beelden’. Mijns inziens zijn zij hierin goed geslaagd. Ter illustratie citeer ik 4:1:

*Jij bent mooi, mijn vriendin!
 Jij bent mooi!
 Je ogen zijn duiven
 van achter je sluier,
 je haar is als een kudde geiten
 die neergolft van de berg Gilead.*

Wanneer men de vertaling bekijkt op het voorkomen van sexe-stereotypen die de brontekst niet bevat, dan valt de evaluatie redelijk positief uit. Zo hebben de vertalers de militaire beeldspraak in 6:4 behouden (‘[Je bent] ontzagwekkend als troepen onder het vaandel’), zulks in tegenstelling tot andere vertalers die dit beeld, vermoedelijk omdat het op de vrouw betrekking heeft, hebben vervangen door

iets lieflijkers. Ook heeft men terecht de beschrijvingen van specifieke vrouwen-ervaringen in de vertaling behouden. Als er in de brontekst bijvoorbeeld sprake is van הרה, dan heeft de vertaling gewoon: ‘baren’, waar andere vertalingen dat woord soms weglaten of omschrijven met behulp van algemenere termen. Jammer daarentegen is dat men wel een aantal verkleinwoorden toegevoegd heeft in beschrijvingen of aanduidingen van de vrouw – overigens pas vanaf hoofdstuk 5. Lezen we in 2:14 en 4:1 nog dat de vrouw een ‘duif’ is, in 5:2 en 6:9 is zij opeens een ‘duifje’ geworden. Bovendien worden haar borsten in 7:4 vergeleken met ‘kalfjes’ en wordt zijzelf in 8:8 aangesproken met ‘zusje’. Verder is het mij niet duidelijk waarom de vertalers in 5:4 het suggestieve שלח ידו מן החר niet gewoon hebben laten staan, maar gespecificeerd hebben door middel van een toevoeging: ‘Mijn liefste stak zijn hand door de opening van de deur’.

De tekst wordt gevolgd door negen aantekeningen die informatie bevatten omtrent onduidelijk Hebreeuws, het wel of juist niet volgen van de Masoretische tekst, etc. Nu is de keuze van aantekeningen natuurlijk altijd enigszins willekeurig, maar het verbaast mij toch dat bijvoorbeeld bij 2:12 en 5:11 geen aantekening is geplaatst. In 2:12 is in de Hebreeuwse tekst sprake van עת הזמיר. Dit wordt vertaald met ‘de tijd van het snoeien’. De gebruikelijke en meest voor de hand liggende vertaling, ook gezien de directe context, is ‘de tijd van het zingen’. Op welke gronden men voor ‘snoeien’ heeft gekozen, had ik graag in een aantekening gelezen. Dat geldt ook voor de weergave van תלתלים in 5:11 door ‘trossen dadels’, een weliswaar beeldende, maar allerminst onomstreden keuze.

Tot slot wordt een lijstje met de in de tekst voorkomende geografische namen gegeven. Dit is een aardig idee, daar de tekst nogal wat van zulke namen bevat en meestal niet duidelijk is wat daarvan de betekenis zou kunnen zijn. Daarom is het jammer dat die betekenis niet steeds gegeven wordt in dit lijstje. Soms treft de lezer een vertaalkundig betoogje (Baäl Hamon), soms alleen wat archeologische gegevens (Chesbon). Wellicht had een strakkere opzet de voorkeur verdiend: waar ligt deze plaats en wat is de symbolische betekenis in het betreffende vers.

Ondanks deze kritiek op details vind ik de vertaling over het geheel genomen geslaagd, en een waardevolle aanwinst. Er is mijns inziens dan ook alle reden uit te zien naar de vertaling van Genesis, die naar verwachting binnen afzienbare tijd zal zijn voltooid.

Mevr. dr. A. de Vries is taalkundige en theoloog. Zij schreef het boek *Het kleine verschil. Man/vrouwstereotypen in enkele moderne Nederlandse vertalingen van het Oude Testament* (Kampen : Kok, 1998).